

PSL - Nieuws

Een uitgave van de Paddestoelen Studiegroep Limburg

P. H. MELDERMAN
HERKENBROEKERWEG 23
6301 EG VALKENBURG

Jaargang 12, nummer 1
Januari 2005

Van de redactie

We staan al weer aan het begin van een nieuw jaar. Wel een start zonder Piet de Vree die om privéredenen geen deel meer kan uitmaken van onze studiegroep. Dit betreuren wij allen ten zeerste. Wij verliezen een actief en bezielend lid die de laatste jaren de functie van secretaris en penningmeester op voortreffelijke wijze heeft ingevuld. Piet het ga je goed en bedankt voor de prettige jaren die we samen hebben doorgebracht.

De spontaniteit waarmee Leo Mommer toegezegd heeft deze functie te willen overnemen doet ons goed. Dit houdt wel in dat de abonnees van onze periodiek nu gebruik moeten maken van een ander giro- of banknummer waarop ze hun abonnementsgeld kunnen overmaken. Raadpleeg s.v.p. de veranderde tekst onder 'attentie' t.a.v. de abonnementsbijdrage.

De deelnemers aan de Eifel-excursies zullen misschien teleurgesteld zijn dat er in deze uitgave nog geen verslag geplaatst staat. De oorzaak is plaatsgebrek, we moet wachten tot het volgende nummer, onze excuses hiervoor.

Het zal de lezer zeker opvallen dat onder de rubriek 'agenda' de voorjaarsexcursies meestal in het zuiden van de provincie plaatsvinden.

Dit heeft natuurlijk zijn oorzaken. In het midden- of noorden van Limburg is de kans op het vinden van de typische 'voorjaars-fungi' uiterst moeilijk, zo niet uitgesloten.

Zelfs in het zuiden wordt het steeds lastiger gezien de sterke achteruitgang van onze bossen (verbraming en sterke uitbreiding van klimop, oorzaak: vermesting!).

Inhoud

- 2 Van de redactie
- 3 Activiteitenagenda.
- 4 Sleutel tot de Europese Rode kelkbekerszwammen (*Sarcoscypha*). naar Baral.
- 6 Macroscopische sleutel voor Boletales Vertaling van G. Elandalloussi.
- 14 De Vierslippige aardster (*Geastrum quadrifidum*). Een oude vondst te Elsloo en een nieuwe te Vaals. Jo Bollen.
- 15 Een donkerkleurig houtskoolbekertje in de Schaelsbergbos te Valkenburg. Ron Bronckers & Piet Kelderman.
- 16 Een rups die kan toveren! Ron Bronckers.
- 18 Verslag van vondsten over een raar 2004. Piet Kelderman.

Foto voorplaat: Spechtinktzwam (*Coprinus picaceus*) Foto P. Kelderman

Attentie!

Leden en abonnees die geen lid zijn van het Natuurhistorisch genootschap kunnen hun abonnementsgeld storten op banknummer 114430705 t.n.v. PSL-activiteiten, adres: Dhr. L. J. Mommer. Dr. Poelstraat 17, 6291 CV Vaals.

Ten gerieve buitenlandse leden: IBAN: NL 57rabo0114430705, BIC: rabo-NL2u.

T.w. €- 7.30 voor Nederland en €-7.75 België en Duitsland.

PSL-Nieuws is de nieuwsbrief van de Paddestoelen Studiegroep Limburg. Een studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. De doelstelling van deze nieuwsbrief is het om publicaties mogelijk te maken over paddestoelen en aanverwante zaken. Ook willen wij veldwerkers en niet-wetenschappelijke mycologen in de gelegenheid stellen hun bevindingen te rapporteren. PSL-Nieuws verschijnt tweemaal per jaar, eenmaal in het voorseizoen en eenmaal in het naseizoen. De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. De redactie behoudt zich het recht voor teksten aan te passen of in te korten. Kopij is welkom en kan gestuurd worden naar de redactie: Piet Kelderman, Herkenbroekerweg 23, 6301 EG Valkenburg, e-mail: phkvdh@hetnet.nl of Ron Bronckers, Weth. Meertensstraat 14, 6325 DB Vilt. Buitenredactie Paul Jennen. Ringkade 11, 1112 RS Diemen.

Activiteitenagenda

Nieuwjaarsbijeenkomst

Deze vindt plaats op donderdagavond **13** januari, zoals gebruikelijk in het zaaltje onder de bibliotheek van Ransdaal. Samenkomst 19.30

uur. Breng je mooiste dia's of foto's van het afgelopen jaar mee! Anders dan paddestoelen mag natuurlijk ook.

Excursieprogramma eerste halfjaar 2005

Zoals altijd geldt daarvoor het volgende: bij deelname aan een excursie dien je vooraf steeds contact op te nemen met Piet Kelderman 043-6016055. Dit voorkomt misverstanden (bijvoorbeeld bij het vervallen van een excursie door

weersomstandigheden of om andere redenen) en onnodig wachten. Indien je naast de geplande excursies nog andere terreinen wilt bezoeken kunnen we bekijken of er nog meer belangstellenden zijn.

Datum	Terrein en plaats van samenkomst: alle excursies vertrekken steeds om 10.00 uur van de plaats van samenkomst (houd er rekening mee dat het onderstaande programma door bepaalde omstandigheden kan veranderen!)
23 april	Örenberg, Trichterberg te Cadier & Keer. Samenkomst parkeerterrein boven de Örenberg.
14 mei	Bunderbos te Bunde (Brommelen) Samenkomst parkeerplaats bij café-restaurant bij de camping aldaar.
28 mei	Schaelsbergbos te Valkenburg. Samenkomst parkeerplaats nabij Kasteel Oost te Valkenburg.
11 juni	St. Jans- en Biebos, Oud-Valkenburg. Samenkomst lindelaan bij Kasteel Sjaloen.
25 juni	De Dellen, Meerssen. Samenkomst parkeerplaats bij café-restaurant de 'Nachtegaal'.
9 juli	Nekamiegroeve 't Rooth te Bemelen. Samenkomst ingang aldaar.
23 juli	Leudal, Haelen. Samenkomst parkeerplaats tegenover de kerk te Haelen.
13 augustus	Berenbos te Kerkrade. Samenkomst (voorlopig) kerk te Haanrade.

Practicumavonden

Deze zijn bedoeld voor het bekijken, bediscussieren en determineren van vondsten enz. De avonden worden gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek aan de Ransdalerweg 64 te Ransdaal. De data zijn: **28 april, 19 mei, 2 juni, 16 juni, 30 juni, 14 juli, 28 juli, 18 augustus, 1 september, 8 september, 22 september, 6 oktober, 13 oktober, 20 oktober, 27 oktober, 3**

november en **10 november**.

Het kan voorkomen dat er door bepaalde omstandigheden een practicumavond niet kan doorgaan, bel dus altijd even van te voren op!

Mogelijk worden er deze winter nog verdere dia-avonden of anderszins ingelast, dit na onderlinge afspraken.

De excursies naar het buitenland 2005

Bij navraag bleek dat bij de meesten de voorkeur weer uitging naar twee lange weekenden ergens in de Eifel. Deze zijn na overleg gepland op **24-27 september** en **15-18 oktober**. De wens was om het eerste weekend weer "Kopp" aan te doen. Omdat de beschikbare ruimte hier beperkt is (hoogstens 10 personen), is het wense-

lijk dat opgave, voor diegene die nogmaals graag naar deze locatie willen, zo snel mogelijk gebeurd. Voor wat betreft het tweede weekend wordt nog gezocht naar een nieuwe locatie ergens in de Zuid-Eifel. Maar ook hier van belang, meldt je zo snel mogelijk aan, liefst vóór of tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst!

Sleutel tot de Europese Rode kelkzwammen (*Sarcoscypha*)

Gegevens naar H.O. Baral 1984. Zeitschr. f. Mykol. Band 50(1), pag. 117-145.

Vertaling en bewerking: Piet Kelderman

De fraaie Rode kelkzwammen worden in de wintermaanden, als je er naar opzoek gaat, regelmatig aangetroffen. Maar bij determinatie, zo leert de ervaring, gaat men niet zelden de mist in. Maar al te vaak wordt er alleen, microscopisch, naar de haren aan de buitenkant van de vruchtlichamen gekeken zonder verder acht te slaan op de andere belangrijke kenmerken. Met als gevolg dat veel vondsten niet zelden en onterecht de naam 'Krulhaarkelkzwam' opgeplakt krijgen. In onderstaande sleutel zal het duidelijk worden dat gekrulde haren zeker bij twee en soms ook bij de derde, hoewel zeldzaam, bij de in Europa voorkomende soorten waar te nemen zijn. De sporen inhoud en/of vorm en de wel of niet aanwezigheid van een slijmachtige substantie op de sporenwanden is voor een goede beoordeling van wezenlijk belang.

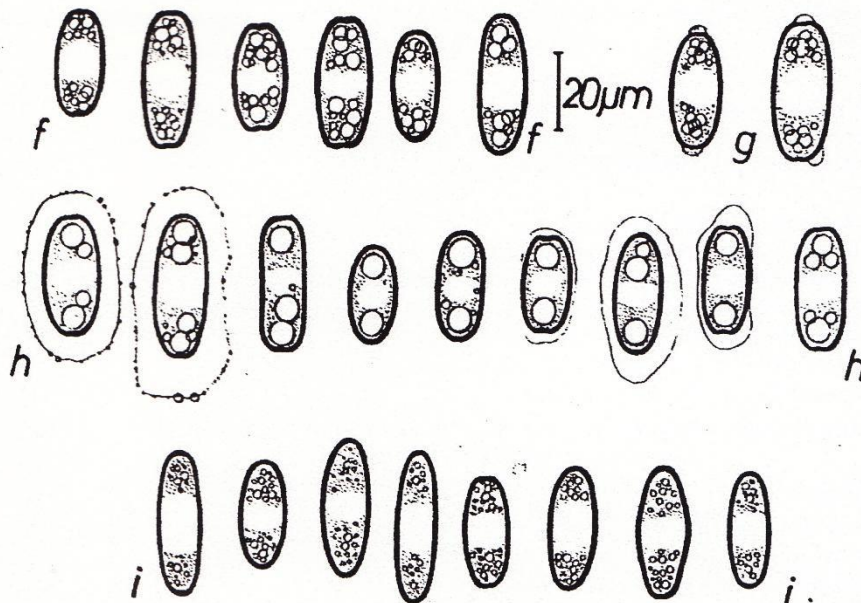
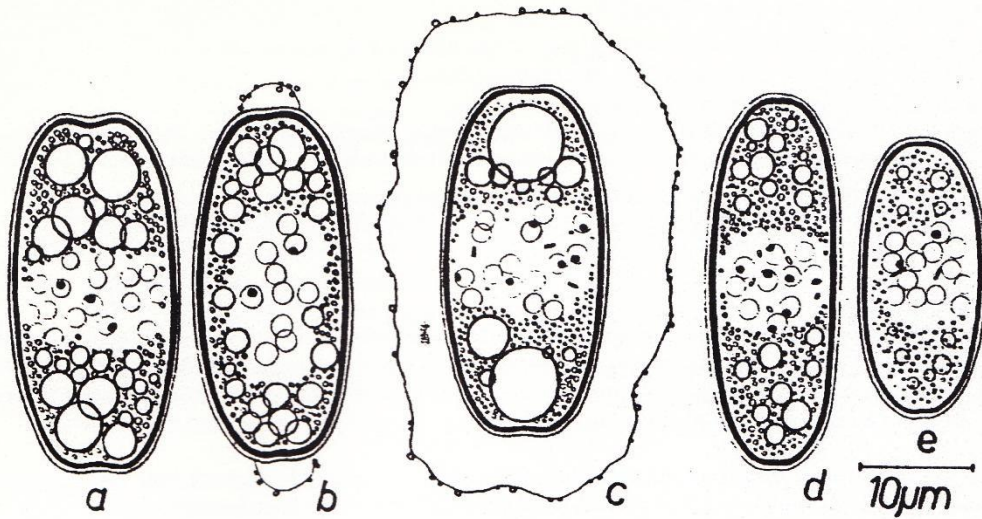
Vers materiaal kan het beste onderzocht worden in katoenblauw (Anilineblauw) of Toluidine blauw. Hiermee wordt de eventueel aanwezige slijmlaag en de inhoud van de sporen gekleurd. Herbarium materiaal wordt het eerst in leidingwater opgeweekt en vervolgens bekeken in KOH (5%). Er moet wel opgemerkt worden dat de microscopische-maten van vers en gedroogd materiaal opmerkelijk kunnen verschillen.

1. Ascosporen nabij iedere pool met één **grote druppel**, (5-)6-7.5 μm diam., (c + h)(zelden met twee of drie grote druppeltjes, dan 4-6 μm in diam., vaak vergezeld van veel kleinere), de uiteinden van de polen **duidelijk truncaat** (afgevlakt) tot ietwat ingedeukt (zadelvormig), **met slijmachtig omhulsel rond de gehele spoor** (c) (bij vers materiaal worden in de asci, op de sporenuiteinden, al slijmkapjes zichtbaar), maten (23.5-)25-27-33-38 x (11-)12-15 μm . Conidiënvorming alleen aanwezig op het mycelium, 7-15 x 2.5-3.5 μm , met weinig kleine druppeltjes naar het uiteinde. Excipulumharen deels spiraalvormig gekronkeld, wanden met incrustatie (B). Vruchtlichamen 10-50(75) mm. Op Linde (*Tilia*). Vooral centraal Europa.....(Slijmspoorkelkzwam) *S. jurana*

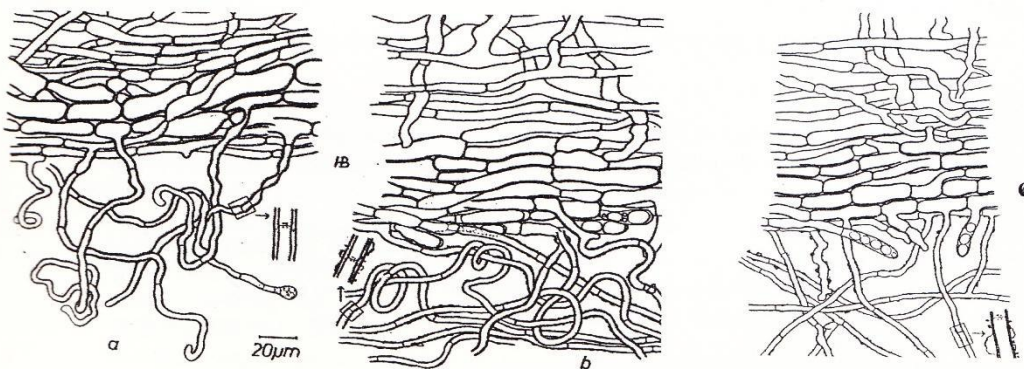
- 1* Ascosporen bij vers materiaal (!) met ca. 10-20 (40) kleine (gewoonlijk < 4.5 μm in diam.) gegroepeerde druppeltjes bij de polen (evenwel, bij gedroogd materiaal vaak samengeklonterd tot een grote massa). Slijmachtig omhulsel omgeeft **nooit** de gehele spoor.....2

2. Excipulumharen opvallend irregulier spiraalvormig gekronkeld als bij een kurkentrekker, soms geïncrusteerd (A). Ascosporen (22-)26-29-36-40(-50) x (11.5-)12-15(-16) μm , **vers deels duidelijk truncaat en met ingedeukte polen** (a) met relatief middelgrote druppeltjes bij de polen, 1.5-3(-4.5) μm , **gewoonlijk met een klein, maar vergankelijk, slijmkapje op de polen** (b). In het hymenium meest met enige ascosporen met korte kiemtubes, (1-)2(-4) μm lang, waarop zich conidiën vormen, 12-16(-18.7) x (4-)4.5-5.5 (-6) μm , met veel korreltjes als inhoud. Parafysen **vaak** in het middendeel **secundair opgezwollen** tot 3.5-8 μm dik. Vruchtlichamen 10-60(80) mm. Gevonden op *Salix*, *Ulmus*, *Fagus*, *Betula*, *Alnus*, *Corylus*, *Robinia* en *Acer*....(Krulhaarkelkzwam) *S. austriaca*

- 2* Excipulumharen overwegend recht of sommige ietwat gekronkeld, vaak geïncrusteerd.(C) Ascosporen (25.5-)27-35-43(-51) x (10-)11-14(-14.5) μm , **vers niet truncaat**, (hoogstens bij gedroogd materiaal ietwat truncaat maar nooit ingedeukt), rijp **altijd zonder slijmachtig kapje**, met relatief tamelijk kleine druppeltjes bij de polen, 1-3 μm diam.(d & i). Conidiën alleen voorkomend op het mycelium, nooit op de ascosporen, 4-5.5(-6.5) x 2.2-2.6 μm . Parafysen **nooit in het midden opgezwollen**. Vruchtlichamen 10-40(80)mm. Voorkomend op *Salix*, *Tilia*, *Ulmus*, *Fagus*, *Quercus*, *Alnus*, *Corylus*, *Carpinus*, *Rosaceae*, *Rubus*, *Robinia*, *Acer*, *Viburnum* en *Fraxinus*.....(Rode kelkzwam) *S. coccinea*

Rijpe sporen, 1500 x (a-e) en 500 x (f-i), slijmaanhangsels, dubbele sporenwand, ca. 10 - 17 celkernen optisch herkenbaar, a, f & g: *S. austriaca*, c & h: *S. jurana*, d & i: *S. coccinea*, e = *S. macaronesia* niet in Europa. (Naar Baral, 1984)

Excipulumharen: A: *S. austriaca*, B: *S. jurana*, C: *S. coccinea*. (Naar Baral)

Macroscopische sleutel voor Boletales.

Samengesteld door Georges Elandalloussi, 31390 Peyssies. Association Mycologique de Toulouse. Coordination Mycologique du Midi Toulousain et Pyrénéen, bul. Nr. 13, mei 1994.

Nederlandse vertaling P.H. Kelderman en H. Crutzen.

(Acht jaar geleden is deze sleutel reeds als bijlage uitgereikt aan de leden. Onvolkomenheden in de sleutel betreffende de vertaling, toename leden en abonnees, leek het ons verantwoord U deze unieke sleutel nogmaals aan te bieden)

Met deze unieke sleutel zijn soorten uit de volgende geslachten uit op naam te brengen; *Aureoboletus*, *Boletinus*, *Boletus* (incl. *Xerocomus*), *Chalciporus*, *Gyrodon*, *Leccinum*, *Pulverboletus*, *Strobilomyces*, *Suillus* en *Tylopilus*.

Aanbevelingen:

Om te komen tot een juiste determinatie is het dringend aan te raden alleen vruchtlichamen te gebruiken die in **perfect verse** staat zijn! Boleten sl. verbleken snel en hun toestand verslechtert vlug. (Daarom heeft het geen zin een of ander kenmerk te zoeken in een wijnkleurige- of zwartachtige massa, wat helaas vaak het geval is) Vermijdt dus veelvuldig aanraken van vruchtlichamen voordat ze gedetermineerd zijn.

Een ander belangrijk punt is het noteren onder welke boom of struik de soort voorkomt. Vaak is er sprake van een strikte gebondenheid en soms kan men zo direct tot de juiste naamgeving komen, (denk daaraan!)

De samensteller hoopt dat met deze methode iedereen vertrouwd kan raken met het zoeken naar botanische kenmerken door aandachtige observatie die niet beperkt blijft tot het bepalen van de kleur of vorm van de paddestoel alleen. Het aantal soorten per kleur toont trouwens de beperktheid van dit kenmerk.

De originele sleutel tot de boleten.

Introductie: de onbestendigheid van bepaalde kenmerken en de variabiliteit van de kleuren van elke soort hebben tot ± 570 lettercombinaties geleid om 93 soorten en variëteiten uit te sleutelen.

Presentatie: de sleutel is samengesteld uit 5 delen:

- 1 Een kleurcode. Een nummer voor een duidelijke kleurgroep.
- 2 Met de vragenlijst kan aan elke soort een groep letters toegekend worden, samengesteld op eenvoudige macroscopische kenmerken die met het blote oog zichtbaar zijn. (Microscopische kenmerken zijn niet opgenomen in de sleutel)
- 3 Een lijst met lettergroepen gerangschikt naar kleurnummers en op alfabet.
- 4 De selectieve en aanvullende kenmerken.
- 5 De lijst met soorten gerangschikt op nummer.

Gebruiksaanwijzing:

- Stel de **overheersende** kleur van de hoed vast. Zelden is er sprake van één kleur. Vaak zijn andere tinten bijgemengd, bv. door het verouderen van de vruchtlichamen. Indien nodig kunnen andere kleurnummers als aanvullend kenmerk worden bijgevoegd.
- Neem de vragenlijst door en stel de lettergroep samen die overeenkomt met de gevonden soort. Neem **alleen** kenmerken die duidelijk zijn. Vier letters zijn voldoende, maar soms vindt men er maar één. Dit hoeft dan echter niet bepalend te zijn! Alleen een kenmerk gebruiken wat **duidelijk** is.
- Zoek in de lijst, onder het kleurcodenummer, de overeenkomstige lettercombinatie die zal leiden naar een soortnummer.
- Raadpleeg vervolgens de soortenlijst en zoek het nummer met de bijbehorende soortnaam.

Opmerking:

Aan de letter **J** (joker), en indien nodig aan **I** en **M** wordt een getal van 1 tot 10 toegevoegd om niet de hoofdletters uit te putten en vooral voor kenmerken die slechts één of twee soorten betreffen. Voorzichtig toepassen.

Methode: Iedere determinatie begint met het vaststellen van de overheersende hoedkleur.

- * **Het vaststellen van de overheersende hoedkleur** gebeurt met de kleurcode.
Aan elke groep van kleuren wordt een getal toegekend, bijv.: 1 voor wit, witachtig.
Zelfs als het kenmerk niet stabiel is kan men zo een eerste schifting maken en een lijst opstellen van lettergroepen op hoedkleur.
- Samenstellen van de lettergroep bij de te determineren soort.

Bij elke vraag staat een letter, bijvoorbeeld **A**: steel is hol, of met holtes.

De letter wordt genoteerd als het antwoord bevestigend is.

De letter wordt genegeerd als het antwoord ontkennend of twijfelachtig is.

Het aantal letters mag ten hoogste 4 zijn, maar vaak zullen er, na volledig afwerken van de vragenlijst, slechts één, twee of drie letters kunnen worden genoteerd.

De letter **J** komt **altijd** samen met een getal, de letters **I** en **M** komen **soms** samen met een getal.

Bijv.: **J4** voor schubjes op de hoed of **I4** steel ruw met gele schubjes.

Voorbeelden van lettergroepen:

CJ7M = Smaak bitter of naar peper + steeldiameter minder dan 1 cm + vlees verkleurt roze bij het doorsnijden.

II→8→5→M² betekend: Steel ruw met schubjes (I) eerst wit (1), die vervolgens (→) oranje (8), en daarna (→) oker (5) zijn, + M² voor: vlees verkleurt (bij doorsnijden) roze, vervolgens ± violet-lila en tenslotte ± donkergrijs. (De lettergroep is hier makkelijker leesbaar dan de bijbehorende tekst!)

Zoek tenslotte in de lijst die hoort bij de overheersende hoedkleur naar de met behulp van deze vragenlijst gevonden lettergroep.

De lijsten van de lettergroepen.

Deze zijn aldus opgebouwd: **overheersende hoedkleur**

	1 Wit	
	A	5
	AL	5bis
	CF St.9	16
lettergroep →	CF ST.4	18 ← soortnummer.
	↑	
	aanvullend kenmerk.	

De lettergroepen zijn alfabetisch gerangschikt. Rechts in elke lijst staan soortnummers die men kan terug vinden in de soortenlijst. Met al deze nodige uitleg wat betreft het achterelkaar zetten van de letters en cijfers kan men de indruk krijgen dat het hier een ingewikkelde sleutel betreft. In feite blijkt hij in de praktijk veel eenvoudiger en sneller te werken dan hij lijkt.

Voorbeeld van het determineren:

- 1 Ga naar de pagina voor de kleur. De overheersende kleur is oker (**5**)
- 2 Ga naar de vragenlijst. De bevestigende antwoorden voor te determineren soort zijn: een netwerk boven aan de steel (**E**), de steel is gestreept (**K**) en de hoedbekleding is fluweel (**N**)
- 3 In de kleurenlijst **5. oker** staat bij **EKN**: nummer **41**.
- 4 In de soortenlijst blijkt dat onze soort, nummer 41, *Xerocomus* (= *Boletus*) *ferrugineus* (= *spadiceus*) is.

Ingeval men twee of meer identieke lettergroepen onder dezelfde hoedkleur vindt, kunnen aanvullende kenmerken gebruikt worden om de soorten te onderscheiden.

Voorbeeld: Kleurnummer **1** (wit) Lettergroep **CF**. Er zijn nu nog twee mogelijkheden: **16** en **18**. Gebruik nu het aanvullend kenmerk om ze te kunnen onderscheiden: **St.9** (steel rood) voor **16** *Boletus galopus*, of **St.4** (steel geel) voor **18** *Botetus radicans*.

De kleurcode.

De nummers zijn te gebruiken voor:

- De lijst lettergroep (vaststellen klasse)
 - De vragenlijst (voor de aanvullende kleuren van steelvlokjes of schubjes)
 - Aanvullende kenmerken: extra kleuren van de hoed, kleur van de poriën, de steel en netwerk.
- 1 Wit, witachtig.
 - 2 Lichtgrijs, grijsachtig, aluminiumkleurig.
 - 3 Crème, beige, zeemleerkleurig (bleekgeel), koffie-met-melk (lichtbruin)
 - 4 Bleek of levendig geel, geelachtig, olijfgaai.
 - 5 Oker, roestkleurig, rossig.
 - 6 Lichtbruin, hazelnootbruin, kastanjebruin, roodbruin, dadelbruin.
 - 7 Roze of ± purper of ± wijnrood.

zie verder volgende pag.

- 8 Oranje, steenrood, abrikooskleurig.
 9 Rood, roodachtig.
 10 Erg donkerbruin, donkergrijs tot zwart.
 11 Groen, groenachtig.

Vragenlijst:

- A Steel hol of met holle ruimtes.
 B Met een ring.
 C Smaak bitter of peperachtig.
 D Buisjes aflopend.
 E Met een netvormige tekening aan de top van de steel (bovenste 1/3 deel)
 F Een netvormige tekening over minstens ½ deel van de steel.
 G Druppeltjes, korreltjes of rijp op de steel (indien een ring, druppeltjes ook onder de ring)
 H Steel gepuncteerd (**niet in reliëf**)
 I Steel hobbelig, ruw, + nr. vlokjeskleur.
 J 1 Steel erg kort, circa halve hoedbreedte.
 2 Rand duidelijk wit of lila (hoedkleur anders)
 3 Uitsluitend onder *Cistus* voorkomend.
 4 Met schubjes op de hoed.
 5 Parasiet op *Scleroderma citrinum*.
 6 Met druppeltjes onder de poriën.
 7 Steel dun, tot 1 cm (teer, vooral nabij de hoed)
 8 Vlees bij het doorsnijden rood gezoneerd boven de poriën.
 9 Steelbasis roze of oranje of beetwortelkleurig.
 10 Kleur van de poriën tabak- of kakikleurig.
 K Steel gestreept, gemarmerd (met een andere kleur), gevoerd (**in reliëf**)
 L Vlees **en** poriën onveranderlijk (of geel of oranje wordend)
 M Vlees verkleurt roze.
 M¹ Als M, later roodachtig, soms lichtgrijs.
 M² Als M, later violet, lila dan ± donkergrijs.
 M³ Als M, rood in de top van de steel en blauw in de hoed.
 M⁴ Als M, groen in tenminste het grootste deel van de steel.
 N Hoedhuid fluwelig.
 O Hoedhuid kleverig **en** gemakkelijk aftrekbaar.

Aanvullende kenmerken:

Als er bij een hoedkleur een aantal identieke lettergroepen zijn, komen deze kenmerken achter de groepen. Hun keuze is bepalend op het juiste moment. Bepaalde al te algemene kenmerken, zoals de kleur van de poriën, zijn niet aangehouden in de vragenlijst om niet het aan elke soort toegewezen aantal letters nutteloos te vergroten, zodat dit aantal tot 4 beperkt kon worden. (Een en dezelfde letter die hoort bij 50 soorten heeft niets meer te betekenen.) Echter, wanneer twee of meer soorten nog in de race zijn (dezelfde hoedkleur, dezelfde lettergroep), terwijl ze, al hebben ze een aantal punten gemeen, toch soms zeer verschillen en het dan interessant is ze op soort te kunnen onderscheiden.

Voorbeelden:

-Kleurcode in de lijst is **8**, oranje. Met punctering op de steel is **H**.

P. 4 = 25 (*B. junquilleus*) want de **poriën zijn geel**.

P. 9 = 35 (*B. dupainii*) want de **poriën zijn rood**.

Voor bijkomende hoedkleuren gaat het om cijfers die meteen na de lettergroep komen:

- **8 oranje**

GL (5) (7) = 45 (*X. armeniacus*)

GL + 4 = 69bis (*P. hemichrysus*)

Hier betekenen de cijfers tussen haakjes: extra kleuren, hier oker (5) naar roze (7). Maar niet altijd aanwezig, terwijl + 4 (geel) betekend de tweede kleur en **altijd** aanwezig.

Een voorbeeld dat bovenstaande combineert:

Kleur **3** (beige): **IM2 + 6(4) (5) = 73** (*L. carpini = griseum*)

Hier is de overheersende kleur **3** (beige) altijd gemengd met **6** (lichtbruin) en soms met **4** (geel) of **5** (oker)

Enkele chemische reacties worden genoemd: met jodium (**I+** of **I-**) en met ammoniak (**A+** of **A-**), maar alleen in die gevallen waarin dat het enige echte verschillenmerk is tussen twee of meer soorten.

PSL-Nieuws 12(1)2005

AGJ7K	70	GJ1+(8)	69bis	KN, A-	40	ADJ7L	68bis
AGJ7L	71	GJ1L+5,6	69	KN +6, A+	42	ADJ7M	68bis
AGKL	70	GJ1L+(8)	69bis	LN	40	ADL	68bis
AGL	70	GJ1LO	61	N	40	ADM	68bis
AL	5bis	GJ5KL	51			AGJ6L	63
BDGK	56	GJ5LN	51			AGJ7K	70
BDGO	56	GJ6LO(1-3)	62			AGJ7L	70
BDLO	55	GJ6LO+6(8)	59			AGKL	70
BDMO	55	GJ7KL+3,Ch.s	48			AGL	70
B EGL	53	GJ7KL+7,9,Ch.v.	70			AL	4
BEGM	53	GJ7L	70			BDJ4L	71bis
BGJ6L	64	GJ7LN	48			BDLO	55
BGLO	64	GJ9LO	60			BDMO	55
BHLO	52	GKL	70			B EGL	53
BHMO	52	GKLN	48			BEGM+(3)(4)	53
BJ7KL	57	GL	70			BEGM+(6)(10)	54
BJ7KM	57	GLN	48			BEGO	54
BKLO	52	GLO	59			BGMO	54
BKMO	52	GM2	78			BGO	54
CGJ7L	68	GN +6	42			BJ7KL	57
CGL	68	H	25			BJ7KM	57
D	3	HJ9	24			CEL	7
E	32	I4M2	77			CEM	7
F, P.4	26	I10M2+6(3)(5)	73			CF	16
F, P.9	27	I10M2+(8)(5),M.d.	81			CFL	6
FJ8,9	19	I10M2+10,M.d	75			CFM	6
FN +6	42	J10	66			CGJ7L	68

5. Oker

CGL	68
CJ7L	67
CJ7M	67
CL	67
CM	67
D	3
DJ2L	65
DJ2M	65
DJ7L	68bis
DJ7M	68bis
DL	68bis
DL Elast.	65
DLM	68bis
DM Elast.	65
DM	68bis
E, St.4, V.f.	12
E, St.4+9,V.f.	13
E, V.i.	32
EGKN	41
EH	29
EJ2L	8
EKN	41
EL, P.1,7, R.6	7
EL, P.1,4, R.1	8
EL, P.4, R.4	12
EM	7
F, St.4, P.4	12
F, St.4+9,P.4	13
F +1,2, P.8,9	34
F + 6,9, P. 8,9	36

5. Oker

FJ6	36
FJ8,9	19
FL, St.4	12
FL, St.5,6	11
FM3	20
FN	42
G	45
GH	46
GHJ9	22
GHJ9,St.4+9	24
GHN	46
GJ1	69
GJ1L	69
GJ3M2	79
GJ5KL	51
GJ5LN	51
GJ6L	63
GJ6LO	59
GJ7KL,Ch.s.	48
GJ7KL,Ch.v.	70
GJ7L	70
GJ7LN	48
GK	45
GKL, Ch.s.	45
GKL, fCh.v.	70
GKLN	48
GL+3(6),St.4	39
GL+8, St.5,7,8,Ch.s.	45
GL, Ch.v.	70

5. Oker

GLN	48
GLO	59
GM2	78
GN	42
H +7	31
H +6,9,10	37
HJ2 +7	31
HJ9	22
HJ9, St. 4+9	24
IL +1	76
IL + 3,6	72
I4M2, P.4	77
I10M2+6(3)(4)	73
I10M2+4(8),M.d.	81
J2L, P.s.	8
J2L, P.1.,Elast.	65
J2M	65
J9KN	43bis
J10	66
J10L	66
KL	49
KLN	40
KN, St.4, A-	40
KN, St.4, A+	42
KN, St.9	43
L, e.v.	8
L, e.g.	49
L, eg., Elast.	65
LN	40

5. Oker

M	65
N, St.4	40
N, St.9	43

<u>6. Lichtbruin</u>	<u>6. Lichtbruin</u>	<u>6. Lichtbruin</u>	<u>6. Lichtbruin</u>
ABDJ4	71	CL	67
AGJ6L	63	CM	67
AGJ7K	70	DJ2L	65
AGJ7L	70	DJ2M	65
AGKL	70	DL	65
AGL	70	DM	65
AL	4	E V.F.	12
BDJ4L	71bis	E V.I.	32
BDLO	55	EGK	50bis
BDMO	55	EGKN	41
BEGM	54	EJ2L	8
BEGO	54	EKN	41
BGJ6L	64	EL P.1,7 R.6	7
BGLO	64	EL P.1,4 R.1	8
BGMO	54	EL P.4 R.4	12
BGO	54	EM	7
BHLO	52	K P.4 V.F.	12
BHMO	52	F P.4,5 V.I	47
BKLO	52	F P.8,9 V.I	36
BKMO	52	FJ6	36
BLO	58	FJ8,9	19
CEL	7	FL St.5,6	11
CEM	7	FL St.4	12
CFL	6	FM3	20
CFM	6	FN V.F.	42
CGJ7L	68	FN V.I.	47
CGL	68	GH	46
CJ7L	67	GHJ9	22
CJ7M	67	GHJ9 +7	23
		GHN	46
		GJ1	69
		GJ1L	69
		GJ1LO	61
		GJ3M2	79
		GJ6L	63
		GJ6LO	59
		GJ7K1 Ch.s.	48
		GJ7KL Ch.v.	70
		GJ7L	70
		GJ7LN	48
		GJ9LO	60
		GKL	70
		GKLN	48
		GL Ch.s.	39
		GL Ch.v.	70
		GLN	48
		GLO	59
		GM2	78
		GN	42
		H, P.4	37
		H, P.9	21
		HJ9 +10	21
		HJ9 +8	22
		HJ9 +7	23
		IL (3)+5	72
		IL +10	74bis
		IM1 +10	74
		IM1 +8(9)	82
		I4M2 +4 P.4	77
		I10M2	
		+3(4)(5)P.1,2	73
		I10M2 M.d.	
		+8(9) P1 →5	83
		I10M2 M.d.	
		+10 P.1,2.	75
		I10M4	74ter
		J2L P.s.	8
		J2L P.1. Elast.	65
		J2M	65
		J9KN	43bis
		K (groefjes)	47
		K (marmering)	50
		KL	49
		KLN	43ter
		KN St.4 V.F.	42
		KN St.4-6 V.I.	47
		KN St. 9	43
		KN Ch.p	43ter
		L e.v.	8
		L e.g.	49
		L e.g. Elast.	65
		LN	43ter
		M	65
		N St.9	43
		N Ch.p.	43ter

<u>7. Roze, wijnkleurig</u>	<u>7. Roze, wijnkleurig</u>	<u>8. Oranje</u>	<u>8. Oranje</u>
ADJ7L	68bis	GJ7L	70
ADJ7M	68bis	GK +9	44
ADL	68bis	GK +8	45
ADM	68bis	GKL Ch.s.	45
AGJ7K	70	GKL Ch.v.	70
AGJ7L	70	GL Ch.s.	45
AGKL	70	GL Ch.v.	70
AGL	70	H	31
BDJ4L	71bis	HJ2	31
D	3	HJ9 +6	23
DJ7L	68bis	K	47
DJ7M	68bis	KN	47
DL	68bis		
DM	68bis		
E	13		
EH I-	29		
EH I+	30		
F +3 P.4 V.F.	13		
F +9 P.4 V.F.	14		
F P.4 V.I	47		
F P.9	27		
FJ2	33		
FN	47		
G e.v.	38		
G +9 e.g.	44		
G +8 e.g.	45		
GH	38		
GHJ9 +6	23		
GJ7KL	70		
		ABDJ4 +4	71
		AGJ6L	63
		BDLO	55
		BDMO	55
		BHLO	52
		BHMO	52
		BKLO	52
		BKMO	52
		CJ7L	67
		CJ7M	67
		CL	67
		CM	67
		DJ2L	65
		DJ2M	65
		DL	65
		DM	65
		EH	35
		F	27
		FM3	20
		G	45
		GHJ9	22
		GHJ9, St.4+9	24
		GJ1	69bis
		GJ1L	69bis
		GJ6L	63
		GJ6LO	59
		GK	45
		GKL	45
		GL (5)7	45
		GL +4	69bis
		GLO	59
		H, P.4	25
		H, P.9	35
		HJ9	22
		HJ9, St. 4+9	24
		IM1	82
		I1→8→5M2	80
		I4M2 +4, P.4	77
		I10M2+4(5), P.2→	
		→10	81
		I10M2 +6(9), P.1→	
		→	83
		J2L	65
		J2M	65
		L	65
		M	65

zie verder

<u>9. Rood</u>		<u>9. Rood</u>		<u>10. Donkerbruin</u>		<u>10. Donkerbruin</u>	
ABDJ4	71	FM3	20	AGJ6L	63	GL +9	39
AGJ7K	70	FN	47	BEGM	54	GM2	78
AGJ7L	70	G, e.v.	38	BEGO	54	H, P.4	37
AGKL	70	G, e.g.	44	BGMO	54	H, P.9	21
AGL	70	GH	38	BGO	54	HJ9	21
BDJ4L	71bis	GHJ9	23	BJ4M	1	IL	74bis
BLO	58	GJ1LO	61	BLO	58	IM1+6	74
CJ7L	67	GJ3M2	79	CEL	7	I4M2 +4, P.4	77
CJ7M	67	GJ7KL	70	CEM	7	I10M2+(6)(9)	73
CL	67	GJ7L	70	E	32	I10M2 +3,4,5 M.d.	75
CM	67	GK	44	EGK	50bis	I10M4	74ter
DEH	15	GKL	70	EGKN	41	J2L	8
DFM	15	GL	70	EJ2L	8	K, P.10	2
E, V.f.	12	H, P.4	37	EKN	41	K, P.4, St.6 →	
E, V.i.	32	H, P.9	35	EL, P.1,7	7	→(marmering)	50
EH, P.4	5	HJ9	23	EK, P.1,4	10	K. P.4, St.4,5 →	
EH+2(3),P.9	30	IM1	82	EM	7	→ (groefjes)	47
EH (8), P.9	35	I1→8→5M2	80	F	47	KL	2
EL	12	I10M2+6(8)	83	FL+9, P.4	9	KLN	43ter
F, P.4, R.7,9	14	K	47	FL,P.1,3→4	10	KN, St.9	43
F, P.4, R.4	12	KN, St.9	43	FN	47	K N, St.4,5(Ch.p.)	43ter
F, P.4, R.5,6	47	KN, St.4-6 →		GH	46	KN, St. 4,5	47
F+3,P.9,A+	28	→ (groefjes)	47	GHN	46	LN	43ter
F (7)(8)+4, P.9, A+	27	N	43	GJ1	69	N, St.9	43
F(5)(6),P.9,A-	36			GJ1L	69	N, St.4,5 (Ch.p.)	43ter
FH	15			GJ1LO	61		
FJ6	36			GJ3M2	79		
FL+5(6)	9			GJ6L	63		
FL+(10)	12			GJ9LO	60		

Soortenlijst

1. *S. strobilacea* (Scop.) Berk.
2. *P. porphyrosporus* (Fr.) Gilb.
3. *G. lividus* (Bull.) Fr. P. Karst.
4. *G. castaneus* (Bull.) Quel.
5. *G. cyanescens* (Bull.) Quel.
- 5bis *G. cyanescens* var. *lacteus*.
6. *T. felleus* (Bull.) Fr.
7. *T. felleus* var. *alutarius* (Fr.) Karst.
8. *B. edulis* (Bull.) Fr.
9. *B. piniphilus* Pil. Et Derm. = *B. pinicola* (Vitt.) Vent.
10. *B. aereus* (Bull.) Fr.
11. *B. aestivalis* (Paul.) Fr. = *B. reticulatus* Schaeff.
12. *B. appendiculatus* Schaeffer.
13. *B. fechtneri* Vel. = *B. pallescens* Knor.
14. *B. regius* Krombh.
15. *B. pseudoregius* (Hub.) Estr. = *B. speciosus* Frost.
16. *B. calopus* (Pers.) Fr.
17. *B. pachypus* Fr. = *B. albidus* supsp. *eupachypus* Konr.
18. *B. radicans* Pers. : Fr. = *albidus* Roques.
19. *B. luridus* Schaeff.
20. *B. caucasinus* Sing. : Alessio
21. *B. erythropus* Pers.
22. *B. queletii* Schulzer.
23. *B. queletii* var. *rubicundus* Maire. = *B. latertius* Pers.
24. *B. erythropus* subsp. *discolor* Q. = *B. queletii* var. *discolor* Q.
25. *B. junquileus* (Quel) Boudier.
26. *B. gabretae* Pilat.
27. *B. purpureus* Micheli : Pers.
28. *B. rubrosanguineus* Walty : Cheype. = *B. rhodopurpureus* Smotlacha.
29. *B. rhodoxanthus* (Kromb.) Kall.

- 41 X. ferrugineus (SSchaeff.)Bon.= X. spadiceus (FR.)Q.
42 X. lanatus (Rostk.)Sing.
43 X. chrysenron (Bull.)Q.
43bis X. porosporus Imler.=X. truncatus Sing.
43ter X. peuinatus (Fr. in Fr. Et Hök.)Q.
44 X. rubellus Q.= versicolor Rostk.
45 X. armeniacus Q.
46 X. pulverulentus (Opat.)Gilb.
47 X. icnusanus (Alessio) Galli & Littini.
48 X. leonis (Reid)Bon. = X. leoninus ss. Boudier.
49 X. tumidus (Fr.) Gilb. = ? X. moravicus(Vacek)Herink.
50 X. badius (Fr.) Gilb.

30. *B. legaliae* Pil.:Pil. Et Derm. = *B. splendidus* Martin=*B. lupinus* ss. Bres.=*B. satanoides* Smotl.
31. *B. lupinus* Fr.
32. *B. torosus* Fr.
33. *B. pulchrotinctus* Alessio
34. *B. satanus* Lenz.
35. *B. dupainii* Boud.
36. *B. peragnificus* Pöder.= *B. siculus* Inz.
37. *B. fragans* Vitt.
38. *B. spretus* Bertae.= *B. aemilii* Barbier.
39. *B. impolitis* Fr.
40. *X. subtomentosus* Q.
41. *X. ferrugineus* (Schaeff.)Bon.= *X. spadiceus* (Fr.)Q.
1. 4 2 *X. lanatus* (Ross\tk.)Sing.
2. 4 3 *X. chryseneteron* (Bull.) Q.
43bis *X. porosporus* Imler. = *X. truncatus* Sing.
43ter *X. pruinatus* (Fr. In Fr. & Hök)Q.
3. 4 4 *X. rubellus* Q.= *versicolor* (Rostk.)
4. 4 5 *X. armeniacus* Q.
5. 4 6 *X. pulverulentus* (Opat.)Gilb.
6. 4 7 *X. icnusanus* (Alessio) Galli & Littini.
7. 4 8 *X. leonis* (Reid)Bon. = *X. leoninus* ss. Boudier.
8. 4 9 *X. tumidus* (Fr.) Gilb. = ? *X. moravicus* (Vacek)Herink.
9. 5 0 *X. badius* (Fr.) Gilb.
50bis *X. badiorufus* (Heim)Bon.
51 *X. parasiticus* (Buul.):Fr.)Q
52 *S. grevillei* (Klotz.) :Fr.)Sing. = *S. elegans* (Schumacher)Snell.
53 *S. viscidus* (L.)Roussel.=*S. laricinus* (Berk.)Kuntze.=*S. aeruginascens* (Secr.)Snell.
54 *S. viscidus* var. *bresadolae* (Q)Bon.
55 *S. tridentinus* (Bres.)Sing.
56 *S. flavus* (With.)Rich. & Ropze ss. Bres.
57 *S. flavidus* (Fr. :Fr.)Presl.
58 *S. luteus* (L. :Fr.)Roussel.
59 *S. granulatus* (L. :Fr.)Roussel.
60 *S. collinitus* (Fr.)Kuntze.=*S. fluryi* Huijsman.
61 *S. bellini* (Inz.)Kuntze.=*S. boudieri* Q.=*S. leptopus* Pers.
62 *S. placidus* (Bonorden)Sing.
63 *S. plorans* (Rolland)Kuntze.
64 *S. sibiricus* Sing.
65 *S. bovinus* (L.:Fr.)Roussel.
66 *S. variegates* (Swatz.:Fr.)Rich.& Roze.
67 *C. piperatus* (Bull.:Fr.)Bat.
68 *C. amarellus* (Q.)Bat. = *C. pierhuguesii* (Boud.)Bat.
68bis *C. rubinus* (W.G. Smith)Sing.
69 *P. lignicola* (Kall.)Dick & Snel.
69bis *P. hemichrysus* (Berk. & Curt.)Sing. = *P. sulphurous* Kall.
70 *A. gentiles* (Q.)Pouzar. = *A. cramesinus* Secr.
71 *B. cavipes* (Klotzsch. :Fr.)Kalchbr.
71bis *B. landkammeri* (Pil. & Svrcek) Pil. & Dermek.=*B. amabilis* ss. Sing.=*B. lakei* (Murril)Sing.
72 *L. scabrum* (Bull.:Fr.)Kalchbr.
73 *L. carpini* (Schulz. : Michael)Moser,Reid. = *L. griseum*.
74 *L. oxydabile* (Sing.)Sing. = *L. variicolor* (Watl.)Sutara.
74bis *L. melaneum* (Smotl.) Pilat & Dermek.
74ter *L. thalassinum* Pilat & Dermek.
75 *L. duriusculum* (Schulz. In Fr.)Sing.
76 *L. chioneum* (Fr.)Redeuilh.=*L. niveus* (FR.)Rauschert.= *L. holopus* (Rost.)Watl.
76bis *L. holopus* (Rost.) sutara.
77 *L. crocipodium* (Lem. Em Maire)Watl. = *L. nigrescens* (Rich. & Roze)Sutara. = *L. tessellatus* ss Gilb.=*L. rimosus* Vent.
78 *L. lepidum* (bouchet : Essette)Redeuilh.
79 *L. corsicum* (Rolland)Sing. = *L. sardous* Sacc. & Belli in Belli.
80 *L. aurantiacum* (Bull.) S.F. Gray. = *L. rufa* Schaeff.
81 *L. veripelle* (Fr. em. Smotl.)Snel. = *B. testaceus-scaber* Secr. = *L. rufescens* Secr.
82 *L. vulpinum* Watl.
83 *L. quercinum* Pilat & Dermek.

De Vierslippige aardster (*Geastrum quadrifidum*)

Een oude vondst te Elsloo en een nieuwe te Vaals.

Jo Bollen

Tijdens inventarisatiebezigdheden ruim 15 jaar geleden in het bos Elsloo, de beginjaren van mijn medewerking aan de paddestoelenkartering, werden al twee soorten aardsterren aangetroffen n.l. *Geastrum triplex* (*Gekraagde aadster*) en *G. quadrifidum*. Toenderstijd echter niet wetende dat het vinden van laatst genoemde soort bijzonder was, maar ook dat het verzamelen van materiaal en het bewaren ervan als bewijs belangrijk was.

Maar wel werden er toen terplekke een tweetal dia's gemaakt. Na de vondsten van *G. fornicatum* (Grote vierslippige aardster) in 1985 in het zelfde bos en de Eijkskensweg te Elsloo (1999) werden de twijfels, zo die nog aanwezig waren, t.a.v. van *G. quadrifidum* geheel weggenomen. De vondsten van 1984 en 1986 konden niet anders zijn dan *G. quadrifidum*. Zeker nadat de toen gemaakte dia's recent door P. Kelderman en L. Jalink bekeken werden, die er ook niets anders van konden maken. Een vondst, recent gedaan op het Drielandpunt te Vaals tijdens een P.S.L.excursie (2002), door mijn zus Tonny waren volkomen identiek.

Korte beschrijving

Deels uit Jalink (1995) en de vondst van het Drielandpunt te Vaals.

Vruchtlichaam 15-40 mm hoog (excl. nest). Aantal slippen meestal 4, zelden met 5, 2-3 mm dik. Slippen eerst saccaat, later fornicat, de punten verbonden aan een in de grond achterblijvend nest. Bolletje 5-10 mm in diameter, gesteeld, meest met duidelijke apophysen, jong middel- tot lichtgrijs, bekleed met fijne witte kristalletjes, later donkerbruin. Mondzone kegelvormig, gewimperd, met hof en ringvoor. Sporen lichtbruin, bolvormig wrattig $4,3 \times 5,5 \mu\text{m}$ (incl. wratten).

Verwisseling kan plaats vinden met de Grote vierslippige aardster. Maar deze is in het algemeen veel groter en heeft geen gehofte mondzone en ringvoor.

Vindplaatsgegevens

De vondsten te Elsloo werden gedaan in het noordelijk gedeelte van het Bunderbos c.a. op een klein plateau in de helling, ontstaan door de aanleg van de spoorlijn. De relatief droge humusrijke lössbodem is nu geheel begroeid met Klimop (*Hedera helix*) en als overstaanders werden Berk (*Betula pendula*), Hazelaar (*Corylus avellana*) en enkele Zomereiken (*Quercus robur*) genoteerd. De Vondst van twee vruchtlichamen in Vaals werd gedaan onder ± 60 jaar oude sparren wat overeenkomt met de meeste eerdere vondsten, gedaan in Nederland en België. Echter het voorkomen in loofbossen is toch niet ongewoon gezien de gegevens in de literatuur.

Verspreiding

Geastrum quadrifidum was in het begin van de vorige eeuw niet zeldzaam, zelfs plotseling vrij algemeen. De soort is in Nederland sterk achteruit gegaan en nu uiterst zeldzaam, sinds 1975 nog slechts van 3 uurhokken bekend (Jalink 1995) (excl. de hier vermelde vindplaatsen) De oorzaak moet toch gezocht worden in de verzuring en vermesting van onze bossen. Op 24-10-1984 werden in het Bunderbos 4 vruchtlichamen aangetroffen en op 25-9-1986, ± 25 meter verwijderd van de eerdere vindplaats, 2 vruchtlichamen.

Geastrum quadrifidum t.a.v. de vondst te Vaals. Foto J. Bollen.

Dankwoord

L. Jalink en P. Kelderman voor het bekijken van de dia's. De redactie voor het ordenen en aanvullen bovenstaande.

Gebruikte literatuur

- Arnolds, E. *et. al.* 1995. Overzicht van de Paddestoelen in Nederland.
——— 1996. Supplement 2, Namenlijst en Rode Lijst.
Arnolds, E. & van Ommering, G. 1996. Bedreigde en kwetsbare Paddestoelen in Nederland. Toelichting op de Rode lijst 1996.
Jalink, L. 1995. De aardsterren van Nederland en België. *Coolia* 38, supplement.
Kelderman, P. 1997. Aardsterren en gesteelde Stuijballen in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad*.
Michael, E., Hennig, B. & Kreisel, H. 1986. *Handbuch für Pilzfreunde*, b.2. Stuttgart

Een donkerkleurig houtskoolbekertje op de Schaelsberg te Valkenburg

Ron Bronckers & Piet Kelderman

Na kapwerkzaamheden begin 2004 in het Schaelsbergerbos resteerden enkele brandplekken op een naar het zuiden geëxponeerde helling. Hierop trof Piet Kelderman op 15 juni enkele donker gekleurde bekerzwammetjes aan. In eerste instantie werd gedacht aan een *Peziza* sp., maar met behulp van microscopisch onderzoek en Moser (1963) werd duidelijk dat het *Anthracobia subatra* betrof. Dit houtskoolbekertje – soms wel bijna zwart van kleur – is minder opvallend dan z'n meestal oranje-rode soortgenoten. Bij navraag (mededeling Bernhard de Vries) bleek dat deze soort niet eerder officieel gedocumenteerd was in Nederland. Hieronder volgt een korte beschrijving en enkele illustraties.

Anthracobia subatra (Rehm) M. Moser

Syn.: *Lachnea subatra* Rehm, *Trichophaea subatra* (Rehm) Boud., *Trichophaea parapsincrustata* Donadini, Torre & Calonge.

Vruchtlichaam: 4-14 mm Ø, vlak schijfvormig, gebogen tot (on)regelmatig golvend. Hymenium vlak en grijs- tot donkerbruin, receptaculum iets lichter van kleur. De rand gestreept door samengestelde haarbundels (zie foto + fig. a, schaal = 100 µm).

Sporen: 18-23 x 10-14(15) µm, hyalien, (breed) ellipsoïde, glad, 1-rijig met 2 grote oliedruppels en enkele kleinere granules (zie fig. b, schaal = 10 µm).

Asci: 150-210 x 14-18(20) µm, cilindrisch, 8-sporig, operculaat en J- in Mlz'rs.

Parafysen: slank 1,5-3 µm en de top verbreed tot (4)6-11(14) µm, gesepteerd en niet of enkele-tot meervoudig vertakt. De top is vaak voorzien van een donker gepigmenteerde slijm laag (zie fig. c, schaal = 10 µm).

Randharen: 30-100 x 9-20(28) µm, dikwandig 1-1,5(2) µm, (donker)bruin en in bundels, 0-4 septen en de top meestal knotsvormig verbreed (zie fig. a).

Substraat: op brandplekken.

Anthracobia subatra werd ook door Ron Bronckers ontdekt op brandplekken in de Wijlre bossen op 10 juli in 2004.

In 1996 werd deze soort ook voor het eerst gemeld in Groot-Brittannië, zie Yao *et al.* (1998) voor een uitvoerige beschrijving.

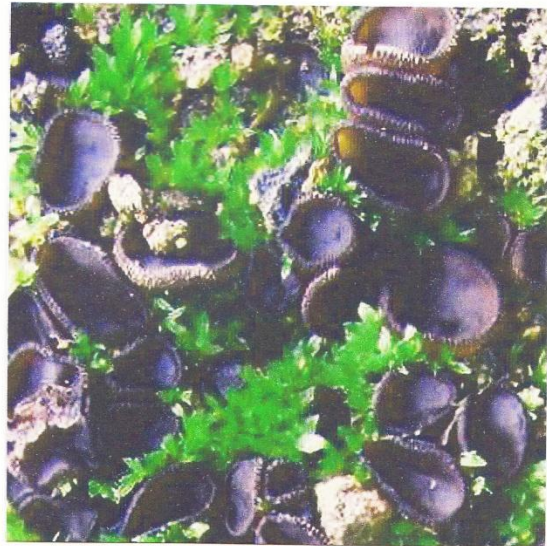
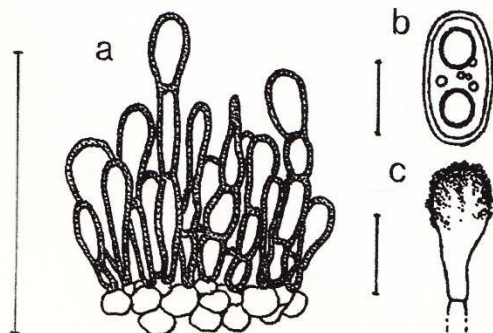

Foto Ron Bronckers.

Literatuur:

Moser, M. (1963) – Ascomyceten in Gams, H., Kleine Kryptogamenflora, Band IIa. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.

Yao, Y-J, Spooner, B.M. & Legon, N.W. (1998) – An Extraordinary species of *Anthracobia*, *A. subatra*, new to Britain, with a Key to british species of the Genus. *Mycologist* 12: 32-34.

Een rups die kan toveren!

Ron Bronckers

Wat doe je als paddestoelenliefhebber in december 2003 tijdens een verblijf in Wellington, de hoofdstad van Nieuw-Zeeland, en je bent uitgekeken op alle commercie die door Tolkiens befaamde epos 'In de ban van de ring' in het leven is geroepen?

Je duikt o.a. een boekenwinkel in en gaat op zoek naar literatuur betreffende de paddestoelenflora van N.-Zeeland. Dit leverde helaas niet veel op afgezien van een populair boekje met mooie plaatsjes van Don Home (2000). Toch viel na enig zoekwerk in enkele delen van de "New Zealand Geographic" een informatief artikel op, geschreven door David Relph (1991) betreffende een rupsendoder (*Cordyceps* sp.) die in N.-Zeeland al geruime tijd zeer tot de verbeelding spreekt.

Een (vertaalde) selectie uit deze publicatie wil ik graag delen met de lezers.

"Caterpillar killer" (rupsendoder)

In 1763 beweerde een Engelse wetenschapper een insect te hebben ontdekt wat zich in een plant kon veranderen. Hij noemde dit beestje de "Vegetable fly" (plantaardige vlieg) en schreef: "In de maand mei begraaft het zichzelf in de aarde en begint te groeien. Tegen het einde van juli ontstaat er na een volledige ontwikkeling een boom die lijkt op een koraaltak, is ongeveer 8 cm hoog en heeft verscheidene kleine dopjes, die, afgevallen, wormen worden, van daaruit vliegen, zoals de "English caterpillar" (Engelse rups).

Dit soort beschrijvingen waren typisch voor de wetenschap meer dan 200 jaar geleden, het was een mengeling van feit en bijgeloof. Hij beschreef in werkelijkheid een *Cordyceps* sp., parasitaire schimmels die velerlei levende schepsels infecteren, meestal insecten.

Er zijn zo'n 105 soorten bekend wereldwijd (Kirk *et al.* 2001) en de meest algemene vertegenwoordiger in N.-Zeeland is volgens Relph de hier behandelde *Cordyceps robertsii*, een "Vegetable caterpillar" (plantaardige rups). Deze soort kiest de larven van een van zes soorten nachtvinders, uitsluitend de "forest porinas", behorend tot de geslachten *Dumbletonius* en *Aoraia*.

De rupsen spenderen de dag in met zijde bekleedde, verticale ondergrondse kokers gedurende 2 jaar. Ze voeden zich 's nachts, na het verlaten van hun schuilplaats, met bladafval, grassen en zaailingen in het bos. Waarschijnlijk met het voedsel, of via de ademhalingsporiën (stigmata) in de huid, dringen er sporen van de

rupsendoder in het lichaam van de rups. Een andere mogelijkheid tot infectie kan worden veroorzaakt door kiemende sporen of hyfen die zich op de huid hechten en met behulp van enzymen penetreren.

Uiteindelijk zal zich de lichaamsholte volledig vullen met een dichte massa wit mycelium, in deze fase is de gehele structuur verandert in een sclerotium. Zodra de voedselbron is uitgeput produceert de rupsendoder een vruchtlichaam of stroma. Deze heeft de vorm van een dunne bruine stam die een totale lengte van 30-40 cm. kan bereiken. Echter, hiervan zal wellicht slechts 8-20 cm. boven de aarde uitsteken.

De stromata groeien meestal uit de kop van de rups, soms anaal en zelden beide. De bovenste 4-5 cm. zijn licht knotsvormig en donkerder bruin, hierin bevinden zich de honderden perithecia die de sporen bevatten.

Bij de (pre-Europese) Maori van N.-Zeeland was deze soort goed bekend, de "awheto" werd gebruikt als pigment voor het aanbrengen van tatoeages. Een aantal exemplaren werden verzameld, opgehangen om te drogen, verbrand en verpulverd. Het overgebleven zwarte poeder mengde men met vet en water om een zwarte pasta te maken. Hierin werd de "uhi puru" (een werktuig) gedoopt die in – de vooraf aangebrachte – wond(en) werd geslagen om een permanente markering achter te laten.

Na de komst van de eerste Europeanen riep deze bizarre verschijning veel interesse op en was dit zelfs de eerste gedocumenteerde paddestoel

op deze eilanden.

Voor het behoud van deze prachtige rupsendoder dienen oude en onverstoorde bossen in stand te worden gehouden, biotopen die zelfs in deze dunbevolkte regio steeds schaarser zijn geworden.

Misschien kan deze parasiet zijn voedselvoorkeur aanpassen en is het slechts een kwestie van tijd alvorens de eerste mens in een

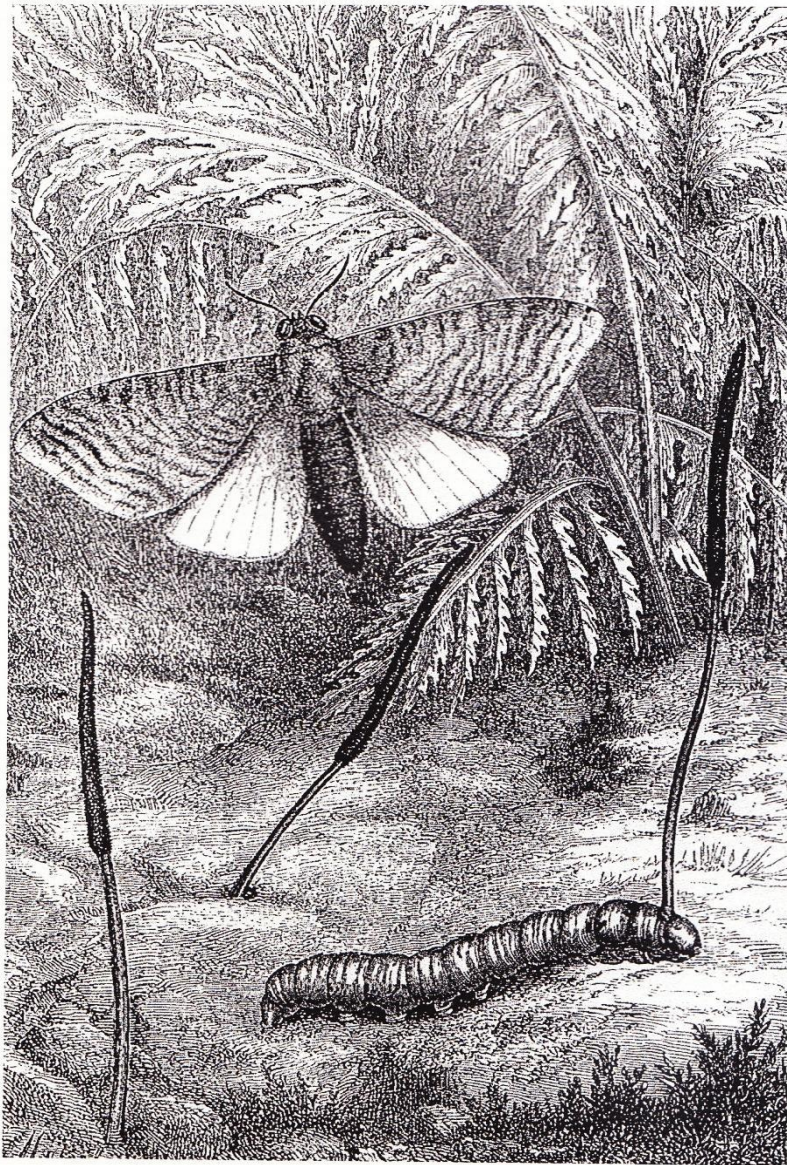
boom verandert.

Literatuur

Horn, D. (2000) – *Mushrooms and Other Fungi of New Zealand*. Reed Books, Auckland.

Kirk, P.M., Cannon, P.F., David, J.C. & Stalpers, J.A. (2001) – *Dictionary of the fungi* 9th edition. CABI Publishing, Wallingford.

Relph, D. (1991) – Caterpillar killer. *N. Zealand Geogr.* **12**(4): 114-119.

Verslag van vondsten over een raar 2004.

Samengesteld door Piet Kelderman.

Een jaar gaat snel voorbij. Zeker het paddestoelenseizoen waarvan toch wel het een en ander werd verwacht. Ondanks de vele regen die dit jaar viel kwam het maar niet echt op gang. De neerslag, te Valkenburg gemeten, bedroeg voor het eerste halfjaar (januari t/m juni) 456,7 mm, terwijl deze over de periode juli t/m eind november liefst 411,3 mm bedroeg met als top de erg natte augustus (133,2 mm). In de herfstmaanden viel hier ±38% meer dan normaal. Ietwat zuidelijk viel plaatselijk zelfs nog meer terwijl in het midden- en noorden van de provincie deze hoeveelheden niet gehaald werden. Vorig jaar te droog nu misschien te nat? De ectomyorrhiza-paddestoelen deden het kwantitatief erg slecht, enkele soorten daargelaten (b.v. de Gewone heksenboleet (*Boletus erythropus*). Opvallend vaak massale fructificatie van het Heksenschermpje (*Mycena rosea*). Extreme jaren zijn naar het zich laat aanzien gunstig voor bijzondere soorten zoals de Violette gordijnzwam (*Cortinarius violaceus*) welke op twee verschillende plaatsen in het Vijlenerbosch stond te pronken, op plekken waar de soort voorheen nog niet eerder was waargenomen. En wat te denken van de Traliestinkzwam (*Clathrus ruber*), van drie plaatsen in Limburg gemeld! Maar ja, echt klagen mogen we nu ook weer niet. Uit onderstaand verslag moge blijken dat de oogst zo nu en dan zeker niet tegenviel.

De PSL-ers waren er zoals altijd weer vroeg bij. Zeker Jo Bollen die al op 9 januari melding maakt van het voorkomen van de Gewone harpoenzwam (*Hohenbuehelia atrocoerulea*) op takken van Zoete kers (*Prunus avium*) en de Bleke harpoenzwam (*H. mastrucata*) op Witte acacia (*Robinia pseudoacacia*) en eik. Zijn zus Tonny levert ook al vroeg haar bijdrage met het vinden, op 24 januari, van de zeer zeldzame Paarse wasporia (*Ceriporia purpurea*). Giel Jetten telde maar liefst 331 vruchtlichamen van het Donker beekschijfje (*Pachyella violaceonigra*), nou ja schijfje, het zijn vaak flinke schotels!

2 februari had ik zelf het geluk het Kalktandjeszwammetje (*Hyphodermella corrugata*) tegen te komen, dit op oude takken van Hondstroos. In Nederland te boek staand als zeer zeldzaam (twee vondsten) en vermeld op loofhouttakjes van *Salix* en *Alnus* (buitenland ook op naaldhout).

17 februari. Ron Bronckers vond in zijn achtertuin op Paraplutjesmos (*Marchantia polymorpha*) talrijke vruchtlichaampjes van *Bryoscyphus atomarginatus* (raadpleeg PSL-Nieuws 11(2) 2004, p. 14).

22 maart. Ron noteerde bij zijn school te Maastricht het voorkomen van de Cedergrondbekerzwam (*Geopora sumneriana*) in de tuin aldaar.

27 maart raast Ron, ondanks het koude weer, door het Savelsbosch en vond *Peziza boltonii* (de soort heeft nog geen Ned. naam). Zeer talrijk aanwezig de Anemonebekerzwam (*Dumontinia tuberosa*) en op een brandplek het Bol pelsbekertje (*Trichophaea hemisphaeroides*), Zemelijke brandplekbekerzwam (*Peziza echinospora*) en het Krulmosschijfje (*Lamprospora carbonicola*).

1 april doet Olaf op den Kamp een leuke vondst in het Proosdijpark te Meerssen van de Kegelmorielje (*Morchella elata*). De soort werd vrijwel in dezelfde periode ook door Henk Henczyk te Geleen gevonden en Henk de Vries meldde de soort uit de tuin van zijn dochter te Sittard.

2 april. Ron vond, wederom in zijn tuin te Vilt, *Didymosphaeria marchantiae* = *Phaeo-dothis winteri*, ook op Paraplutjesmos. Dit betrof een nieuwe aanwinst voor Nederland. Zo kan een beetje verwaarlozing van een border erg waardevol zijn voor sommige Bryofiele fungi!

3 april is Jo weer aan de beurt met de vondst van de Zwarte korstkogelzwam (*Hypoxylon mediterraneum* var. *mediterraneum*) op een 125 jaar oude stam van Beuk (*Fagus sylvatica*) in het Kastelpark te Elsloo, deze staat te boek als zijnde verdwenen in ons land, nu dus terug van weggeweest.

10 april duikt tijdens inventarisatiebezigdheden door Tonny, Jo en Giel het Vingerhoedje (*Verpa conica*) op, een soort die de laatste jaren nog amper te vinden is. Verder nog de gebruikelijke voorjaarsfungi.

17 April de eerste PSL-excursie waarbij groeve 't Rooth werd uitgekamd. Schraalhans was hier toch wel keukenmeester. Het Breesporig mosschijfje (*Octospora roxheimii*) op Krulmos was vertegenwoordigd met slechts één vruchtlichaampje. De Wijnrode bosbekerzwam (*Peziza ampelina*) en de Lilastelige gordijnzwam (*Cortinarius erytrinus*) gaven wel "acte de présence".

24 april een excursie naar de Trichterberg te Gronsveld. De meeste voorjaarspaddestoelen waren wel aanwezig maar schaars. Vooral het kleine spul kreeg aandacht. Leuke vondsten o.a. het Donkere leemhoedje (*Agrocybe firma*), Berijpt breeksteeltje (*Conocybe pilosella*), Olijschijfzwammetje (*Catinella olivacea*) samen met het Bosnetje (*Ceriporia reticulata*), de Gewone korstvuurzwam (*Phellinus ferruginosus*) en de Werkhoutvuurzwam (*P. contiguus*), de laatste is zeldzaam.

7 mei. De eega van Jo Bollen, Rina, liet zich ook gelden. Ze vond de fraaie Kardinaalsbekerzwam (*Peziza subisabellina*) die op een dode stam van *Populus canadensis* voorkwam (zie foto voorplaat PSL-Nieuws 11(2) 04). Een soort die dichter bij het geslacht *Pachyella*

staat door de merkwaardige reactie met Melzer's reagens, nl. de gelele wanden van de asci kleuren blauw terwijl de top veel minder overtuigend kleurt, zoals bekend is bij de 'echte' *Peziza*'s.

8 mei een gezamenlijke excursie van PSL en NMV te Bunde, met 16 deelnemers heel wat zoekogen. Het was goed nat maar koel, ca. zeventig soorten bereikte de bloenootjes, o.a. al vroeg de Groensteelsatijnzwam (*Entoloma incanum*), Blauwplaatstaalsteeltje (*E. chalybaeum*) Sterspoorsatijnzwam (*E. conferendum*) en ook al de Kanceelkleurige melkzwam (*Lactarius quietus*) en de Groenige Elzenmelkzwam (*L. obscuratus*). *Octoporus similis* (niet in stand. lijst), Vlokkig breeksteeltje (*Conocybe subnuda*), Naaldbosmosklokje (*Galerina sideroides*) en de Kleine brandplekbekerzwam (*Peziza sepiatra*). Nieuw voor de Ned. mycoflora *Pyrenopeziza urticola*!

15 Mei, een tussendoortje (3 pers) in groeve 't Rooth te Bemelen. Hier ook de Kleine brandplekbekerzwam (*Peziza sepiatra*), bijzonder veel vruchtlichamen van de Vloksteelsatijnzwam (*Entoloma dysthales*) en de Elzevezelkop (*Inocybe alnea*), verder nog een 4-tal andere vezelkopen waaronder de Spitse spleetvezelkop (*Inocybe flavella*) en de Zwartbruine vezelkop (*I. furfurea* v. *furfurea*) en *Russula exalbicans* en *R. versicolor*. Leuk het piepkleine knotsje op een brandnetelstengel, *Acrospermus compressum* en weer *Pyrenopeziza urticola*!

22 mei. De excursie naar de Barakkenberg te Geulhem. Hoewel nat, hier weinig paddestoelen. Hier wel *Pirottaea nigrostriata* op Brandnetel (*Urtica*), alleen microscopisch goed te onderscheiden van *Pyrenopeziza urticola* en *P. petiolaris*.

12 juni was een inventarisatieexcursie gepland in groeve 't Rooth te Bemelen. Maar talrijke "Robin Hoods" en "Wilhelm Tells" maakten het verblijf daar niet bijster veilig. Ondanks de vele pijlen die voorbij snorden werd al bukkend toch nog nog de bruine Modderbekerzwam (*Peziza limnaea*) verzameld. Met een 'modderhumeur' togen we daarna maar snel huiswaarts. Dezelfde dag verzamelden Jo en Giel op paardenmest te Geulle nog het zeer zeldzame pelsbekertje (*Trichophaeopsis tetraspora*).

15 juni vond ik zelf op een brandplek in het Schaelsbergbos te Valkenburg *Anthracoia subatra*, nog niet in de 'dikke bul' of elders voor Nederland genoteerd (zie verder in dit nummer).

24 juli. Tonny vond te Elsloo het Vogelveerzwammetje (*Onygena corvina*) en Jo op Gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) het Olijschijfzwammetje (*Catinella olivacea*), ca. dertig vruchtlichaampjes op en bij de Rozz raspzwam (*Steccherinum ochraceum*).

26 juni. Excursie in de Groene long te Kerkrade. In eerste instantie was er weinig te vinden. Dr. Bernd Oertel, een gast uit Duitsland, dwong ons echter letterlijk en figuurlijk op de knieën. Het hoge gras langs de oever van het stuwmeer bleek aan de basis veel kleine fungi te verbergen, o.a. het Zandkaalkopje (*Psilocybe montana* v. *montana*), Schelpkaalkopje (*Psilocybe (Melanotus) phillipsii*), Bleke sikkelkoraalzwam (*Clavulinopsis subtilis*), *Coprinus pseudofriesii*, de Kegelcelsatijnzwam (*Entoloma tibiicystidiatum*) en het Kleinbreeksteeltje (*Conocybe marei*).

10 juli. Gezamenlijke excursie PSL-NMV op het mijnsteenstort Wilhelmina te Kerkrade. Hier een mooi groepje Plooiplaatjeszwammetjes (*Delicatula integrella*), het Weerhuisje (*Astraeus hygrometricus*), op gras *Epichloe typhina* (volgens Breitenbach zeldzaam), bijzonder voor dit milieu, de Heidezwavelkop (*Psilocybe ericeae*), Schubbig knobbelspoorvezelkop (*Inocybe margaretiispora*) en op diverse plaatsen de Harde populierenboleet (*Leccinum duriusculum*). Dezelfde dag melden 'de Bolletjes' uit Bunde het Beukenschorsbekertje (*Pezizula carpinea*) op een tak van Haagbeuk (*Carpinus betulus*) (Breitenbach deel 1, pl. 258)

11 juli. Ron verzamelde te Wijlre op een brandplek ook *Anthracobia subatra* en tevens de Zwarte brandplekbekerszwam (*Peziza (Plicaria) anthracina*). Volgens de "dikke bul" uit ons land verdwenen.

19 juli een tussendoortje in groeve't Rooth. Hier nieuw voor Nederland *Nectria lecanodes* op Leermos (*Peltigera* sp.)

24 juli. Op deze dag bezochten wij de Observant te Maastricht. Aan de basis van deze steile berg was het zeer nat en waren er weinig paddestoelen. Hoe hoger hoe droger maar ook meer paddestoelen, o.a. het Wit ruitertje (*Marasmiellus candidus*), Franjeamaniet (*Amanita strobiliformis*), Geelvlekkende russula (*Russula luteotacta*) samen met Populiermelkzwam (*Lactarius controversus*), zeer veel Netstelige heksenboleten (*Boletus luridus*) en de Klompvoetchampignon (*Agaricus essettii*).

7 augustus verviel de excursie.(hittégolf)

14 augustus. Op naar de Vijlenerbossen. Echter na zware regenval eerder een moeras dan een relatief droog hoogliggend bos. Paddestoelen amper te vinden, wel, op de Roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*) het Poederige kussentjeszwam (*Hyporea pulvinata*). Verder nog tamelijk veel de Sparrestinktaailing (*Microphale perforans*) en tenslotte de Porfieramaniet (*Amanita porphyria*). Jo Bollen en aanhang hadden een andere locatie uitgezocht, nl. het Bunderbos. Dit resulteerde in het vinden van de Olijke oranje bekerszwam (*Aleuria bicuculata*) en enkele stekelzwammen, nl. de Gezoneerde stekelzwam (*Hydnellum congrescens*) en de Wollige stekelzwam (*Phellodon confluens*), mooie vondsten!

15 augustus kregen we een melding binnen uit Eijsden waar dhr. Dirks in zijn tuin de Tralie inktzwam (*Clatrus ruber*) aantrof. Het natte weer verleedde de soort tot verdere fructificatie in het Kasteelpark te Borgharen en we kregen nog een melding binnen van een vondst te Arceen in Midden-Limburg.

21 augustus was het Stammerderbos te Spaubeek aan de beurt. Armoet roef hoewel het nat genoeg was. Toch nog het Gedrongen breeksteeltje (*Conocybe pygmaeoaffinis*), Donkere leemhoed (*Agrocybe firma*), Franjetandjeszwam (*Hyphodontia barbajovis*) en de Pluishoedertzwam (*Pluteus hispidulus* v. *cephalocystis*).

22 augustus. Ron vond op een brandplek te Wijlre het Gewoon brandplekkelkje (*Geopyxis carbonaria*).

4 september. De excursie te Beegden was een gezellige bedoening. Hoewel een fiks aantal de lijst haalden was het toch noch niet echt wat je noemt geweldig. Wel leuk bij de vennetjes de Moerassatijnzwam (*Entoloma favrei*) en op de droge plaatsen vrij talrijk de Melige bovist (*Bovista aestivalis*).

7 september. Tijdens een kort bezoek aan het Vijlenerbos (monitoring) vond Leo Mommer ca. 13 vruchtlichamen van de Violette gordijnzwam (*Cortinarius violaceus*) en Margriet Frijns de Pronksteeleboleet (*Boletus calopus*) en de Bloedplaatgordijnzwam (*Cortinarius phoeniceus*) alles binnen tien minuutjes!

11 september. Na een nacht met hevige regenval togen we naar het Hoogbos te Mheer. Het was een modderige bedoening, veel paddestoelen hadden de slagregens niet overleefd. Vermeldenswaard de Gele kleefparasol (*Limacella ochraceolutea*), onder spar een paar mooie groepjes Okerbruine parasolzwammen (*Lepiota ochraceofulva*) en verder nog de Kegelpoederparasol (*Cystolepiota pulverulentus*).

17 september. In de holle wegen nabij zijn woning vond Jo Bollen ook hier de Okerbruine parasolzwam, dit respectievelijk met 3-23 vruchtlichamen samen met de Baretardster (*Geastrum striatum*). Ook was de Roze aardster (*G. rufescens*) dit jaar weer goed vertegenwoordigd.

25 september. Daar wij de Groeve 't Rooth te Bemelen 'geadopteerd' hebben als inventarisatierrein, weer op zoek naar paddestoelen. Na de vele regen was het kwantitatief niet te best. Wel interessant de donkerbruine korstjes, voorkomend op de schijnbaar kale bodem onder *Betula*, dit bleek achteraf een zeer zeldzaam rouwkorstje te zijn, nl. *Tomentella badia*. Op oude paardenmest het Ruig pelsbekertje (*Paratrachophaea boudieri*). Veel aanwezig de Witte kluiszwam (*Helvella crispa*), Tweekleurige vaalhoed (*Hebeloma mesophaea*) en vrij talrijk het Schelpekaalkopje (*Psilocybe phillipsii*).

28 september. Henk Henczyk vond in Spekholzerheide het zeer zeldzame Stinktolletje (*Sistotrema confluens*).

9 oktober. Tijdens de excursie op de Trichterberg te Gronsveld waren amper of geen ectomicorrhiza-paddestoelen te vinden. Wel bijzonder de vondsten van *Inocybe hirtelloides*, het Gestekeld rouwkorstje (*Tomentella crinalis*), heel wat *Lepiota*'s, o.a. de Gladde wolsteelparasolzwam (*Lepiota oreadiformis*), Violetstelige poederparasol (*Cystolepiota buchnalli*) en nog een dertien andere *Lepiota*-soorten, verder de Pronkhertzwam (*Pluteus umbrosus*) en fraai de Veelkleurige

bosbekerszwam (*Peziza emileia*).

13 oktober. Tijdens een tussendoortje in het Malensbos te Vaals (Vijlenerbossen) werd een tweede vindplaats van *Cortinarius violaceus* (4 expl.) gevonden, verder de Prachtgordijnzwam (*Cortinarius triumphans*) en veel onder *Betula* de Roodbruine gordijnzwam (*Cortinarius subbaulasinus*), de Bruinschubbige gordijnzwam (*C. pholideus*) en een mooie groep Gordijnparasolzwammen (*Lepiota cortinarius*).

16 oktober. De excursie in het Munningsbos te St. Odiliënberg. Je schrikt als je na enige jaren weer in dit bos komt, een groot deel van dit bos is in de wurgende greep van braam met alle gevolgen van dien. Toch nog, dank zei de vele aanwezigheids ogen ±150 soorten waaronder de Boomloze gordijnzwam (*Cortinarius croceocornus*), een groepje mooie Pluishoedertzwammetjes (*Pluteus hispidulus* v. *cephalocystis*), terplaatse in eerste instantie versleten als een *Entoloma*. Vruchtlichamen die een dag of zelfs enkele uren oud zijn laten niet of amper nog die pluusjes op de hoed zien, zeker na wat regen, de hoedjes zijn dan duidelijk doorschijnend gestreept! E. Vellinga maakt van dit verschijnsel geen gewag in haar beschrijving van de soort in de flora! Verder stonden er nog mooie Porfieramanieten (*Amanita porphyria*).

23 oktober. Het was toch echt zoeken geblazen tijdens de excursie in het Elsloobos. De wil om iets te vinden werd beloofd met een lijst van toch nog 125 soorten. Opvallend op diverse plaatsen de Vuilwitte ridderzwam (*Tricholoma lascivum*), de Schubbige perezvelkpop (*Inocybe corydalina* v. *erinaceomorpha*) een enkel vruchtlichaampje van de Roze poederparasol (*Cystolepiota moelleri*), meest voorkomend het Heksenschermje (*Mycena rosea*), ook nog de Bloedende champignonparasol (*L. badhamii*). Slechts één amaniet, twee melkzwammetjes en twee *Russula*'s. Op diverse plekken de Dunsteel-satijnzwam (*Entoloma hebes*) en reeds aanwezig het Hazelaarschijfzwammetje (*Encoelia furfuracea*).

24 oktober. Een delegatie bestaande uit vier PSL-leden nam deel aan de "Piltagung" te Nettersheim in de Eifel, waar een 4-daags 'paddestoelenfestijn' werd georganiseerd door de 'groep' Dr. Bernd Oertel. Het was niet alleen voor ons, maar voor alle deelnemers een waar genoegen, niemand had ooit zoveel *Hygrocybe*'s bijeen gezien! Door de zéér vele wasplaten zag je op den duur de "Saftlingen" niet meer!

29 oktober t/m 1 november. Ons eigen programma werd ingepast in het Micolim/AMK-weekend. Leden van de PSL namen deel of leverden een bescheiden bijdrage aan de organisatie. Tijdens dit druk bezochte weekend werden diverse *Hygrocybe*-graslanden bezocht, o.a. te Moelingen, Veurs en Cottessen. Vele soorten *Hygrocybe* en ander leuk spul werden bewonderd. Verder zijn er bezoekjes gebracht aan het Eijsdenerbos te Moerslag, het Hoogbos te Mheer en ten slotte het Bunderbos te Geulle, dit met wisselend succes. Een uitgebreid verslag betreffende dit weekend zal ongetwijfeld verschijnen in AMK-Mededelingen.

6 november. De laatste excursie van dit jaar. Hoewel behoorlijk verwerkt de afgelopen periode, dit wat betreft vooral de wasplaten, toch nog maar op pad. Twee jaar geleden bezochten we voor het laatst het weiland aan de Goudsberg te Valkenburg. Het lag er destijds behoorlijk slecht bij. Nu na wat intensievere begrazing bleek er weer enige verbetering te zijn opgetreden, minder vervilting, wat resulteerde in de aanwezigheid van een 6-tal *Hygrocybe*'s met wel als fraaiste een groepje Grauwe wasplaten (*Hygrocybe unguinosa*) en, al diverse jaren niet meer gezien, de Kleverige aardtong (*Geoglossum glutinosum*) en de Slanke aardtong (*G. umbratile*). Naast een drietal soortjes uit het geslacht *Clavulinopsis* nu een fraaie vondst van een soort gelijkend op voornoemd geslacht, de Strogele knotszwam (*Clavaria straminea*). De volgende halte was een weiland nabij Cottessen, in eigendom van S.B.B. Dit terrein bleek totaal verruigt, toch vonden we hier nog de Scharlaken wasplaat (*Hygrocybe coccinea*). Op de laatste plek die we bezochten waren we al een week eerder, nl. de weilanden van het Limburgs Landschap. Dit is een zeer waardevol terrein. Bij gunstige omstandigheden kan men er gemakkelijk een 8-10 *Hygrocybe*-soorten tegenkomen, daarbij ook meerdere soorten geelgekleurde knotszwammetjes.

Ten slotte vond samensteller dezes op **17 november** in de tuin van zijn dochter, op een stuk grenenhout van een konijnenhok, de wel erg zeldzame *Pholiota limonella*. In 1998 ook al gevonden op een andere locatie te Valkenburg (zie PSL-Nieuws 5(1)1998).

Hiermee ben ik weer door mij notities heen. Bij een dergelijke terugblik kan het toch in de loop van het jaar gerezen pessimisme, zo dat al aanwezig was, terzijde worden geschoven. Het was weer hééééé leuk! Toch?